

УДК: 502.131.1:631

Biblid 1451-3188, 21 (2022)

Год XXI, бр. 77-78, стр. 221-241

Изворни научни рад

Рад примљен 10. 3. 2022. године

Рад одобрен 29. 3. 2022. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2022.21.77_78.14

ПОЉОПРИВРЕДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У СВЕТЛУ СТРАТЕГИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ БИОДИВЕРЗИТЕТА 2030

Душан ДАБОВИЋ¹

Анстракт: Сврха овог чланка је утврђивање утицаја ЕУ Стратегије за заштиту биодиверзитета 2030 на пољопривреду Републике Србије, како у нормативном смислу тако и смислу правца даљег развоја пољопривреде. Методе коришћене у овом раду су формално-правни метод, компаративни метод, метод анализе текста и статистичке методе. Након уводних разматрања, у одељку који се односи на ЕУ Стратегију за заштиту биодиверзитета 2030, анализирана су питања која су од највећег значаја за пољопривреду Европске уније, у погледу биодиверзитета, али индиректно и за нашу пољопривреду, како нормативно тако и за одговарајућу праксу: заштита и обнова природе у ЕУ, јачање правног оквира ЕУ за обнову природе, повратак природе на пољопривредно земљиште, подршка агрошумарству, управљање земљиштем и др. У делу који се односи на значај наведеног европског законодавства за нашу земљу, анализирана је Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године, као основни стратешки документ у области пољопривреде, који поред осталог уређује и питање заштите биодиверзитета, као и два одговарајућа средњорочна програма којима је рок важности истекао. Такође, у овом делу анализирани су и одговарајуће одредбе три важећа релевантна закона и неколико подзаконских аката. Може се закључити да су домаћи стратешки акти у области пољопривреде, као и најважнији прописи у општим

¹ Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде.

E-mail: dusan.dabovic@minpolj.gov.rs

принципима, у највећем делу већ усклађени са стратегијом ЕУ о заштити биодиверзитета, иако период примене нашег стратешког акта касни за око пет година, осим кључног принципа смањења пољопривредне производње за који се може очекивати да ће бити унет у наш најважнији стратешки документ о развоју пољопривреде и руралног развоја у наредном периоду, односно након истека важења актуелне стратегије, дакле од 2025. године, са коначним циљем примене до 2035. године.

Кључне речи: Пољопривреда, биодиверзитет, екологија, органска производња, заштита животне средине.

1) СВРХА

На основу Извештаја о Глобалној процени стања биодиверзитета и екосистемских услуга, који је 2019. године објавила Међувладина платформа за биодиверзитет и екосистемске услуге Уједињених нација (ИПБЕС), у Европској унији је у мају 2020. године донета Стратегија за заштиту биодиверзитета 2030, са поднасловом: „Повратак природе у наше животе”.² Ова стратегија је донета на самом почетку пандемије COVID-19, што је у великој мери обележило овај документ. Наиме, у уводу, као разлог за доношење овог акта, наводи се да здрава и отпорна друштва зависе од тога да природи дамо простор који јој је потребан, те да пандемија COVID-19 чини потребу за заштитом и обнављањем природе још хитнијом. Јер пандемија, како се истиче, подиже свест о везама између нашег здравља и здравља екосистема, што показује потребу за одрживим ланцима снабдевања и обрасцима потрошње који прелазе међудржавне границе. У тексту се још наводи да се ризик од појаве и ширења заразних болести повећава како се природа уништава, стога је заштита и обнављање биодиверзитета и екосистема који добро функционишу кључ за јачање наше отпорности и спречавање појаве и ширења будућих болести.³ У Стратегији је стога

² “Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services”. Интернет: https://ipbes.net/sites/default/files/ipbes_7_10_add.1_en_1.pdf, 10. 3. 2022; “Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social Committee and the Committee of the regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives COM/2020/380 final”. Интернет: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52020DC0380>, 10. 3. 2022.

³ “Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social Committee and the Committee of the regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives, COM/2020/380 final”, *op. cit.*; Види: Cameron Hepburn, “Will COVID-19 fiscal recovery packages accelerate or retard progress on climate change?”, *Smith School Working Paper* 20-02. Интернет: <https://www.smithschool.ox.ac.uk/publications/wpapers/workingpaper20-02.pdf>, 10. 3. 2022.

препознато да заштита биодиверзитета има потенцијалне директне економске користи за многе секторе привреде ЕУ. Тако се, на пример, наводи да би очување морских ресурса могло повећати годишњи профит индустрије хране из мора за више од 49 милијарди евра, док би заштита обалних мочвара могла уштедети индустрији осигурања око 50 милијарди евра годишње кроз смањење губитака од штете од поплава. Укупан однос користи и трошкова ефективног глобалног програма за очување преостале дивље природе широм света процењен је на најмање 100:1. При томе, улагање природног капитала, укључујући обнављање станишта богатих угљеником и пољопривреду погодну за климу, истиче се као једна од пет најважнијих политика фискалног опоравка, која нуди значајне економске параметре и позитиван утицај на климу. Стога, закључује се да ће за ЕУ бити важно да искористи овај потенцијал како би осигурала просперитет, одрживост и отпорност у свом опоравку. Осим тога, додаје се да је биодиверзитет кључан за очување безбедности хране у ЕУ и свету, тако да губитак биодиверзитета, доводи у опасност исхрану. Биодиверзитет такође обезбеђује хранљиву исхрану и побољшава живот на селу и пољопривредну продуктивност. При томе, наводи се пример да се више од 75 одсто глобалних врста прехранбених усева обавља опрашивањем животиња.⁴ Основна идеја ове Стратегије јесте амбиција која је постављена на 15. Конференцији чланица Конвенције о биолошком диверзитету, да до 2050. године сви светски екосистеми буду обновљени, отпорни и адекватно заштићени. Стога, свет би до тада требало да се посвети принципу природног нето добитка, односно да се у том периоду природи врати више него што је потребно од ње узети. У том смислу, свет би требало да се обавезе, барем тамо где је то могуће, да избегне нестанак врста, који су људи проузроковали.⁵ Стратегија утврђује како Европа може да помогне да се то оствари. Пре свега, Стратегија има за циљ да осигура да европски биодиверзитет буде на путу опоравка до 2030. године, за добробит људи, планете, климе и ЕУ привреде, у складу са Агендом за одрживи развој 2030 и циљевима Париског споразум о климатским променама.⁶ Стратегија

⁴ "Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social Committee and the Committee of the regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives, COM/2020/380 final", op. cit.; Види: Andrew Balmford et al., "Economic Reasons for Conserving Wild Nature", *Science*, Vol 297, Issue 5583, pp. 950–953.

⁵ "Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social Committee and the Committee of the regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives, COM/2020/380 final", op. cit.

⁶ "2030 Agenda for Sustainable Development", *UNHCR*, <https://www.unhcr.org/2030-agenda-for-sustainable-development.html>, 10.3.2020; "The Paris Agreement", *UN*, COP 21 Paris France Sustainable Innovation Forum 2015 working with UNEP, 10. 3. 2020.

анализира постојеће стање и предлаже мере против пет главних покретача губитка биодиверзитета (промене у употреби копна и мора, прекомерна експлоатација, климатске промене, загађење и инвазивне стране врсте), поставља побољшани оквир управљања како би се попуниле преостале празнине, осигурава пуну примену законодавства ЕУ и има за циљ да обједини све постојеће програме у овој области. При томе, како се наводи, Стратегија има интенцију да буде предузимљива и подстицајна, јер постоји свест да ће за заштиту и обнављање природе бити потребно више од саме регулативе, односно да ће адекватна примена ове стратегије захтевати активности грађана, привреде, друштвених партнера и научне заједнице, као и снажно партнерство између локалног, регионалног, националног и европског нивоа власти.⁷ Стратегија препознаје пољопривреду као једну од кључних области за заштиту биодиверзитета, јер биодиверзитет омогућава одрживу пољопривреду која даје безбедну, квалитетну и здраву храну. С друге стране, интензивна пољопривреда може бити један од основних узрока нарушавања биодиверзитета. Стога стратегија, осим у оквиру општих ставова, правац развоја пољопривреде ЕУ, у погледу биодиверзитета, уређује посебним одељцима, са посебном пажњом на пољопривредно земљиште, односно на угрожавање пољопривредног земљишта пестицидима и минералним ђубривима, промовишући органску пољопривреду као једини прихватљиви начин пољопривредне производње. При томе, Стратегија препоручује интегралну примену ових планова заједно са Стратегијом ЕУ од њиве до трпезе и одговарајућим прописима Заједничке пољопривредне политике.^{8,9}

Заштита биодиверзитета у области пољопривреде у Републици Србији уређена је стратешким документима, како дугорочним тако и средњорочним, као и одговарајућим законима и подзаконским актима. Наиме, ово питање је дугорочно уређено Стратегијом пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024 године, која је

⁷ "Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social Committee and the Committee of the regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives, COM/2020/380 final", op. cit.

⁸ Ibidem

⁹ "Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system, COM/2020/381 final". Интернет: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381#:~:text=The%20Farm%20to%20Fork%20Strategy%20lays%20down%20a,and%20driving%20significant%20change%20in%20the%20food%20market,10.03.2022](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381#:~:text=The%20Farm%20to%20Fork%20Strategy%20lays%20down%20a,and%20driving%20significant%20change%20in%20the%20food%20market,10.03.2022;); "The new common agricultural policy", https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/new-cap-2023-27_en, 10. 3. 2022.

обавезујућа за примену за све институционалне субјекте у овој области.¹⁰ У Стратегији, одрживи развој пољопривреде, у складу са принципима заштите животне средине и очување биодиверзитета, унети су у визију, односно у основне принципе и циљеве развоја пољопривреде у наведеном периоду. Осим тога, Стратегија сугерише да посебној групи мера (органска производња, заштита биодиверзитета итд.) буду одређена компензациона плаћања за пропуштену добит због бриге о животној средини, у складу са системом подршке у ЕУ. У складу са дугорочном стратегијом, донети су обавезујући стратешки програми за краћи период, односно Национални програм за пољопривреду и Национални програм за рурални развој, оба за период 2018–2020 године.¹¹ Такође, у складу са стратегијом, донете су одговарајуће измене и допуне Закона о пољопривреди и руралном развоју и Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, као и Закона о органској производњи.¹² Осим тога, на основу наведених закона, донети су одговарајући подзаконски акти који ближе уређују поједина питања из ове области, као што су подстицаји за биљну производњу, сточарску производњу, за очување биљних генетичких ресурса, животињских генетичких ресурса, органску производњу и др.¹³ Стога, сврха овог рада је да утврди постојећи

¹⁰ „Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године”, *Службени гласник РС*, бр. 85, Београд, 2014.

¹¹ „Национални програм за пољопривреду за период 2018–2020. године”, *Службени гласник РС*, бр. 120, Београд, 2017; „Национални програм руралног развоја за период 2018–2020. године”, *Службени гласник РС*, бр. 60, Београд, 2018; Период примене за оба национална програма је истекао, а нови национални програми у овим областима нису донети, што се може објаснити наступањем пандемије КОВИД-19 у датом периоду, јер нови национални програми у таквим условима не би могли бити адекватно примењени.

¹² „Закон о пољопривреди и руралном развоју”, *Службени гласник РС*, бр. 41, Београд, 2009; „Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју”, *Службени гласник РС*, бр. 10, Београд, 2013; „Закон о органској производњи”, *Службени гласник РС*, бр. 30, Београд, 2010.

¹³ „Правилник о коришћењу подстицаја за органску биљну производњу”, *Службени гласник РС*, бр. 31, Београд, 2018; „Правилник о коришћењу подстицаја за органску сточарску производњу”, *Службени гласник РС*, бр. 25, Београд, 2020; „Правилник о подстицајима за очување биљних генетичких ресурса”, *Службени гласник РС*, бр. 85, Београд, 2013; „Правилник о подстицајима за очување животињских генетичких ресурса”, *Службени гласник РС*, бр. 83, Београд, 2013; „Правилник о документацији која се доставља овлашћеној контролној организацији ради издавања потврде, као и о условима и начину продаје органских производа”, *Службени гласник РС*, бр. 88, Београд, 2016; „Правилник о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње”, *Службени гласник РС*, бр. 95, Београд, 2020; „Списак

ниво усаглашености домаћих стратешких докумената, како дугорочних тако и средњорочних у области пољопривреде, као и релевантних прописа, пре свега закона, али и одговарајућих подзаконских аката са ЕУ Стратегијом за заштиту биодиверзитета 2030. Поред тога, сврха овог рада је и да утврди на који начин наведена стратегија утиче не само на развој одговарајућег дела нашег законодавства већ и, генерално, на развој пољопривредне праксе.

2) МЕРЕ ЕУ

У анексу који је дат у прилогу ЕУ Стратегије за заштиту биодиверзитета 2030, наводе се одговарајући документи који се морају донети, односно њихове измене и допуне у одређеном року. Између осталих, наводе се и документи из области пољопривреде: Ревизија Директиве о одрживој употреби пестицида и побољшање одредби о интегрисаном управљању штеточинама, са роком доношења до 2022. године; мере којима се осигурава да стратешки планови ЗПП држава чланица поставе експлицитне националне вредности за релевантне циљеве стратегија биодиверзитета и „од фарме до трпезе”, подржане, између осталог, инструментима ЗПП-а и применом Директиве о стаништима, са роком доношења од 2020. године; Акциони план за органску пољопривреду за 2021–2026, са роком доношења до 2020. године; Ревизија Тематске стратегије за заштиту пољопривредног земљишта, са роком доношења до 2021. године.¹⁴

3) САДРЖАЈ

Стратегија за заштиту биодиверзитета 2030

Заштита и обнова природе у ЕУ

У ЕУ Стратегији за заштиту биодиверзитета 2030 наводи се да је у време доношења овог акта ЕУ већ поседовала правни оквир, стратегије и акционе планове за заштиту природе и обнову станишта и биљних и животињских врста, али је заштита била непотпуна, обнова је била малог обима, а спровођење прописа недовољно. Стога, да би се биодиверзитет поставио на пут опоравка до 2030. године, закључено је да се морају појачати заштита и

овлашћених организација за обављање послова контроле и сертификације у органској производњи за 2022. годину”, *Службени гласник РС*, бр. 3, Београд, 2022.

¹⁴ “Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social Committee and the Committee of the regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives, COM/2020/380 final”, op. cit.

обнова природе развојем амбициозног Плана ЕУ за обнову природе и унапређењем и проширењем мреже заштићених подручја.¹⁵ Наиме, утврђено је да је биодиверзитет боље заштићен у заштићеним подручјима. Међутим, тренутна мрежа законом заштићених подручја у ЕУ, укључујући она под строгом заштитом, није била довољно велика да би се очувао биодиверзитет у складу са циљевима дефинисаним Конвенцијом о биолошкој разноврсности. Стога је закључено да и сама ЕУ треба да учини више за заштиту природе и изгради кохерентну трансевропску мрежу природе. У том смислу, предлаже се да у ЕУ најмање 30 одсто површине копна и 30 одсто морске површине треба да буде заштићено. У оквиру овога, требало би се посебно фокусирати на подручја са веома високом вредношћу или потенцијалом биодиверзитета, јер су ове области најосетљивије на климатске промене и треба им посветити посебну пажњу.¹⁶ Стога, предлаже се да најмање једна трећина заштићених подручја – што представља 10 одсто површине копна и 10 одсто морске површине – треба да буде посебно заштићено. Као део ове посебне заштите сматра се да је кључно дефинисати, мапирати, пратити и посебно заштитити све преостале примарне и старе шуме у ЕУ. При томе је важно, истиче се, залагати се за исте активности на глобалном нивоу и осигурати да ове мере у ЕУ не доведу до крчења шума у другим регионима света. Ово стога јер су примарне и старе шуме најбогатији шумски екосистеми који уклањају угљеник из атмосфере, док истовремено складиште значајне залихе угљеника. Значајне области других екосистема богатих угљеником, као што су тресетишта, травњаци, мочваре, мангрове и ливаде морске траве, такође треба да буду посебно заштићене, узимајући у обзир пројектована померања у вегетационим зонама, наводи се у Стратегији.¹⁷ У том смислу, прописано је да су државе чланице одговорне за одређивање додатних заштићених и посебно заштићених подручја, при чему сва заштићена подручја морају да имају јасно дефинисане циљеве и мере очувања. Комисија, у сарадњи са државама чланицама и Европском агенцијом за животну средину, предлаже критеријуме и смернице за идентификацију и одређивање додатних области, укључујући дефиницију посебне заштите, као и за одговарајуће планирање управљања. Према овој процедури, постављени циљеви се односе на ЕУ као целину и могу се рашчланити према био-географским регионима и морским басенима или на локалном нивоу.

¹⁵ "Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social Committee and the Committee of the regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives, COM/2020/380 final", op. cit.

¹⁶ Посебна заштита не значи да то подручје није доступно људима, већ оставља природне процесе у суштини неометаним како би се поштовали еколошки захтеви подручја. Видети: Ibidem

¹⁷ Ibidem

Свака држава чланица мора да уложи одговарајући део напора на основу објективних еколошких критеријума, имајући у виду да свака земља има различиту количину и квалитет биодиверзитета. Посебан фокус је стављен на заштиту и обнављање тропских и суптропских морских и копнених екосистема у најудаљенијим регионима ЕУ, с обзиром на њихову изузетно високу вредност биодиверзитета. Поред тога, ради успостављања кохерентне и отпорне трансевропске мреже природе, предвиђено је постојање еколошких коридора како би се спречила генетска изолација, омогућила миграција врста и одржавали и унапређивали здрави екосистеми. Стратегија, у том контексту, сугерише улагања у зелену и плаву инфраструктуру и прекограничну сарадњу међу државама чланицама треба промовисати и подржавати, укључујући и европску територијалну сарадњу.¹⁸ Стратегија је овластила Комисију да до краја 2021. године, са државама чланицама усагласи критеријуме и смернице за додатна проглашења заштићених зона. Државе чланице ће тада имати рок до краја 2023. да покажу значајан напредак у законском одређивању нових заштићених подручја и интеграцији еколошких коридора. На основу тога, Комисија до 2024. године процењује да ли је ЕУ на путу да испуни своје циљеве за 2030. годину, или су потребне снажније акције, укључујући законодавство ЕУ. Осим тога, сматра се да су прекоморске земље и територије такође домаћини важних жаришта биодиверзитета, која нису регулисана еколошким правилима ЕУ. Стога, Комисија има задатак да подстиче релевантне државе чланице да размотре промовисање једнаких или еквивалентних правила у овим земљама и територијама.¹⁹

Јачање правног оквира ЕУ за обнову природе

Обнова природе, која се планира овом стратегијом, већ је делимично захтевана од држава чланица постојећим прописима ЕУ. Међутим, утврђено је да значајне празнине у примени и недостатак адекватних прописа ометају напредак у овој области. Наиме, уочено је да не постоји обавеза да државе чланице имају планове за обнову биодиверзитета, као и да не постоје увек јасни или обавезујући циљеви и временски оквири нити дефиниције или критеријуми за обнову или одрживо коришћење екосистема. Такође, не постоји обавеза за свеобухватно мапирање, праћење или процену здравља екосистема, или напора за његову обнову. Овакво стање је погоршано недостатком адекватне примене постојећих прописа, што спречава постојеће

¹⁸ "Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social Committee and the Committee of the regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives, COM/2020/380 final", op. cit.

¹⁹ Ibidem

законодавство да постигне своје циљеве. Стога је, закључује се, потребна јача институционална подршка, како би се осигурало да се обнова природе убрза, повећа отпорност ЕУ и да се допринесе ублажавању климатских промена и прилагођавању као кључном решењу заснованом на природи. У том смислу, ова стратегија предлаже два правца деловања: *Прво* – Комисија је требало да изнесе предлог за правно обавезујуће циљеве ЕУ за краткорочну обнову природе до 2021. године како би се обновили деградирани екосистеми, посебно они са највећим потенцијалом за прикупљање и складиштење угљен-диоксида и за спречавање и смањење утицаја природних катастрофа. Овим би се идентификовали услови за испуњење циљева, као и најефикасније мере за постизање датих циљева. Такође је требало да се размотри могућност утврђивања методологије на нивоу ЕУ за мапирање, процену и постизање доброг стања екосистема, односно за регулацију климе, воде, здравље земљишта, опрашивање и превенцију и заштиту од катастрофа; *Друго* – Комисија је овлашћена да захтева од држава чланица да подигну ниво примене постојећег законодавства са јасним роковима. Посебно ће се тражити од држава чланица да обезбеде да до 2030. године нема погоршања трендова очувања и статуса свих заштићених станишта и врста. Поред тога, стратегијом се предвиђа да ће државе чланице морати да обезбеде да најмање 30 одсто врста и станишта, која тренутно нису у повољном статусу, буду у тој категорији или да покажу снажан позитиван тренд у том правцу. У том смислу, Комисија и Европска агенција за животну средину пружиће смернице државама чланицама о томе како да одаберу и дају приоритет заштићеним врстама и стаништима.²⁰

Повратак природе на пољопривредно земљиште

У Стратегији се наводи да пољопривредници у свакој држави играју виталну улогу у очувању биодиверзитета, јер су међу првима који осећају последице када се биодиверзитет изгуби, али и међу првима који имају користи када се обнови. Наиме, биодиверзитет омогућава пољопривредним произвођачима да обезбеде сигурну, одрживу, хранљиву и приступачну храну, а тиме и приход који им је потребан за напредовање и развој. Стога се истиче да су европски фармери суштински део будућности ЕУ и да морају да наставе да буду друштвено и економско средиште многих заједница широм Уније. Истовремено, узима се у обзир да су одређене пољопривредне праксе кључни покретач смањења биодиверзитета, те се закључује да је због тога важно радити са пољопривредницима на подршци и подстицању преласка на потпуно одрживе праксе. Дакле, побољшање стања и разноврсност агроекосистема повећава отпорност пољопривредног сектора на климатске

²⁰ Ibidem

промене, еколошке ризике и социоекономске шокове, док се истовремено отварају нова радна места, на пример у органској пољопривреди, сеоском туризму и рекреацији. Планира се да ће се ова стратегија примењивати са новом Стратегијом од фарме до трпезе и новом Заједничком пољопривредном политиком (ЗПП), укључујући промовисање еко-система и система плаћања заснованих на резултатима, како би се подржала дугорочна одрживост природе и пољопривреде.²¹ При томе, предвиђено је да у примени ове стратегије Европска комисија пажљиво прати напредак и побољшања у погледу сигурности хране и прихода фармера. Комисија ће обезбедити да се стратешки планови ЗПП процене у односу на климатске и еколошке критеријуме и да државе чланице поставе јасне националне вредности за одговарајуће циљеве изнете у овој стратегији. Ови планови би, како се наводи, требало да доведу до одрживих пракси као што су, органска пољопривреда, агроекологија, агрошумарство, ниско интензивни трајни травњаци и строжији стандарди добробити животиња. Осим тога, у Стратегији за заштиту биодиверзитета 2030 истиче се да су птице и инсекти, посебно опрашивачи, кључни показатељи здравља неког агроекосистема и да су од виталног значаја за пољопривредну производњу и сигурност хране, те да се, стога, њихов алармантан пад мора преокренути. При томе се наводи Стратегија од фарме до трпезе, према којој ће Комисија предузети мере да смањи за 50% укупну употребу – и ризик од – хемијских пестицида до 2030. године, као и да смањи за 50 одсто употребу опаснијих пестицида у истом периоду. У том смислу, предвиђа се да овај план буде подржан пуном применом Иницијативе ЕУ о опрашивачима.²² Наиме, планирано је да Европска комисија у најкраћем року размотри ову иницијативу и предложи додатне мере уколико буде потребно. Да би се обезбедио простор за дивље животиње, биљке, опрашиваче и природне регулаторе штеточина, утврђено је да постоји хитна потреба да се најмање 10 одсто од укупних пољопривредних површина врати под пејсажне карактеристике високог диверзитета, што укључује, између осталог, тампон траке, ротационе или неротационе угаре, живе ограде, непродуктивно дрвеће, зидове тераса и језерца. Ово би, како се истиче у Стратегији, помогло смањењу угљеника, спречавању ерозије и исцрпљивања земљишта, филтрирању ваздуха и воде и прилагођавању клими. Поред тога, узима се у обзир и да већи

²¹ "Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system, COM/2020/381 final", op. cit.; "The new common agricultural policy", op. cit.

²² "Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions EU Pollinators Initiative COM/2018/395 final". Интернет: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52018DC0395>, 10. 3. 2022.

биодиверзитет често помаже да се повећа пољопривредна производња. Стога, државе чланице су обавезане да осигурају повезаност међу стаништима, посебно путем стратешких планова и инструмената ЗПП, у складу са Стратегијом од фарме до трпезе, као и кроз примену Директиве о стаништима. При томе, предвиђа се да напредак ка овом циљу буде под сталном контролом и прилагођавањем, ако је потребно, како би се ублажио неприкладан утицај на биодиверзитет, сигурност хране и конкурентност фармера.²³ У вези органске производње, у Стратегији се истиче да агроекологија може да обезбеди здраву храну уз одржавање продуктивности, повећа плодност земљишта и биодиверзитет и смањи нежељени утицај производње хране. Зато се органској пољопривреди придаје велики значај, јер како се наводи овај начин пољопривредне производње „има велики потенцијал за пољопривреднике и потрошаче”. Наиме, указује се да овај сектор отвара нова радна места и привлачи младе пољопривреднике, обезбеђује 10–20 одсто више радних места по хектару од конвенционалних фарми и ствара додатну вредност за пољопривредне производе. Стога, да би се овај потенцијал максимално искористио, Стратегија предвиђа да у ЕУ до 2030. године најмање 25 одсто пољопривредног земљишта мора бити органски обрађено. Предвиђено је да, поред мера ЗПП, Комисија предложи акциони план за органску пољопривреду како би помогла државама чланицама да стимулишу понуду и потражњу ових производа. Такође, планирају се и промотивне кампање и зелене јавне набавке како би се повећало поверење потрошача у ове производе. При томе, у постизању агроеколошких циљева, наведених у овој стратегији, биће узете у обзир различите почетне тачке и разлике у оствареном напретку у државама чланицама.²⁴

Подришка агрошумарству

У погледу агрошумарства у Стратегији се наводи да примена мера подршке овом сектору у оквиру руралног развоја треба да се повећа, јер има велики потенцијал да пружи вишеструке користи за биодиверзитет, људе и климу. Поред тога и пад генетске разноврсности се мора преокренути, укључујући и олакшавање употребе традиционалних сорти усева, што би такође донело здравствене користи кроз разноврснију и хранљивију исхрану. Комисија је размотрила ревизију тржишних правила за традиционалне сорте усева како би допринела њиховом очувању и одрживој употреби и предузела мере да олакша регистрацију сорти семена, укључујући и сорте семена за

²³ “Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social Committee and the Committee of the regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives, COM/2020/380 final”, op. cit.

²⁴ Ibidem

органску пољопривреду, и да обезбеди лакши приступ тржишту за традиционалне и локално прилагођене сорте.²⁵

Управљање земљиштем

У Стратегији се наводи да је земљиште један од најсложенијих екосистема, јер је станиште великом броју разних организама који регулишу и контролишу кључне услуге екосистема као што су плодност земљишта, кружење хранљивих материја и регулација климе. Земљиште је, дакле, изузетно важан необновљиви ресурс, од виталног значаја за људско и економско здравље, као и за производњу хране и нових лекова. Стога, у ЕУ деградација земљишта има значајне еколошке и економске последице – лоше управљање земљиштем, као што је крчење шума, прекомерна испаша, неодржива пољопривредна и шумарска пракса, грађевинске активности и заптивање земљишта су међу главним узроцима ове деградације. Утврђено је да упркос недавном смањењу брзине затварања тла, плодна тла се и даље губе због заузимања земљишта и ширења урбаних подручја. При томе, када се погоршају климатске промене, ефекти ерозије и губитака органског угљеника у земљишту постају све очигледнији. Дезертификација је такође растућа претња у ЕУ. Због тога је, наводи се, неопходно појачати напоре за заштиту плодности земљишта, смањење ерозије земљишта и повећање органске материје у земљишту. Ово би, како се предвиђа, требало да се уради усвајањем одрживих пракси управљања земљиштем, укључујући и одговарајући део ЗПП.²⁶

Побољшање примене прописа – агенда

У тачки 3.2. ЕУ Стратегије за заштиту биодиверзитета 2030, којом се уређује примена и спровођење прописа ЕУ у области заштите животне средине, утврђено је да је током последњих 30 година ЕУ успоставила чврст законодавни оквир за заштиту и обнову свог природног капитала, али да недавне процене показују да иако прописи одговарају сврси, њихова примена значајно заостаје, што има драматичне последице по биодиверзитет и увећава одговарајуће трошкове. Стога, како се наводи, од суштинске важности за ову стратегију је пуна примена и спровођење прописа ЕУ у области заштите животне средине, што мора бити приоритет како за политичку подршку тако и за финансијске и људске ресурсе. У закључку

²⁵ Ibidem

²⁶ "Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and Social Committee and the Committee of the regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives, COM/2020/380 final", op. cit.

Стратегије за заштиту биодиверзитета 2030 наводи се да је заштита и обнављање биодиверзитета једини начин да се очува квалитет и континуитет људског живота на Земљи. Стога, обавезе предложене у овој стратегији отварају пут амбициозним и неопходним променама које ће обезбедити благостање и економски просперитет садашњих и будућих генерација у здравом окружењу. Приликом примене наведених обавеза, како се предвиђа, требало би да се узме у обзир разноликост изазова у секторима, регионима и државама чланицама, потреба да се осигура социјална правда, правичност и инклузивност у складу са Европским стубом социјалних права, као и осећај одговорности и снажне заједничке напоре ЕУ, њених држава чланица, заинтересованих страна и грађана.

4) ДОМАЋИ ПРАВНИ ПРОПИСИ О ЗАШТИТИ БИОДИВЕРЗИТЕТА

У Стратегији пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године, визија развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Србије састоји се од два аспекта: једног економског и другог који се у великом делу односи на заштиту животне средине, односно како се наводи, да се природним ресурсима, животном средином и културном баштином руралних подручја управља у складу са принципима одрживог развоја, како би се руралне средине учиниле примамљивим местом за живот и рад младима и другим становницима руралних подручја.²⁷ Према овој стратегији, реализација овако постављене визије подразумева уважавање три кључна принципа, од којих је један одговорно управљање ресурсима и њихово очување за наредне генерације, уз дугорочно боље очување биодиверзитета. Сагласно визији, а у складу са наведеним принципом Стратегије, утврђено је да је један од пет стратешких развојних циљева: одрживо управљање ресурсима и заштита животне средине. Овај циљ за домаћу пољопривредну производњу основа је, како се наводи, за обезбеђење дугорочне прехранбене сигурности и доприноси стабилности и квалитету производње у условима све већих ризика на глобалном тржишту хране. При томе, узима се у обзир да специфични карактер пољопривредне производње, који се огледа у њеној високој зависности од обима и квалитета природних ресурса који су ограничени и објективно дати, сугерише да држава својим ауторитетом треба да креира услове који ће допринети очувању њихове виталности за наредне генерације. Стога се истиче неопходност реакције на климатске промене,

²⁷ „Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године”, оп. cit.; Видети: Rural Srbija, „Biodiverzitet, održivost, inovativnost”. Интернет: https://ruralsrbija.rs/sites/default/files/doku_vest/12_2020/biodiverzitet_ozdrzivost_inovativnost.pdf, 10. 3. 2020.

заштите пољопривредног земљишта од трајне промене намене, смањења емисије гасова стаклене баште, заштите биодиверзитета и типичних руралних пејзажа, рационално коришћење водних ресурса, шума и других природних потенцијала руралних средина, што захтева дефинисање нове политике подршке која уважава мултифункционалност пољопривреде.²⁸ Стратегија предвиђа да ће се реализација концепта одрживог развоја пољопривреде и остваривање постављених стратешких циљева постићи интервенцијама у неколико приоритетних подручја деловања пољопривредне политике, од којих су, између осталих: Ефикасно управљање земљиштем и повећање доступности земљишних ресурса; прилагођавање и ублажавање утицаја климатских промена; заштита и унапређење животне средине и очување природних ресурса; диверзификација руралне економије и очување природне (и културне) баштине. У погледу управљања пољопривредним земљиштем наводи се да је пољопривредна производња у Републици Србији током последње две деценије заснована на претераном исцрпљивању земљишта, те да је употреба стајњака недовољна, као и улагање у поправку физичко-хемијских особина земљишта и уређење земљишне инфраструктуре. Као последица тога, утврђено је да су главне претње по очување земљишних потенцијала: трајни губитак земљишта, смањење органске материје, закишељавање, збијеност, ерозија, загађење, заслањивање, плављење и губитак биодиверзитета. У том смислу, истиче се да је очување и унапређење плодности пољопривредног земљишта, као и креирање ефикасног система управљања земљишним ресурсима, један од приоритета пољопривредне политике. Стога су као оперативни циљеви дефинисани: Већи степен коришћења пољопривредних површина; унапређење земљишне инфраструктуре; смањење губитка и деградације земљишта; систематско праћење квалитета земљишта; успостављање ефикасног система управљања земљиштем и др.²⁹ Стратегија предвиђа да ће развој пољопривреде Републике Србије у будућности бити још више суочен са последицама климатских промена. Очекује се да виша концентрација угљен-диоксида и других гасова са ефектом стаклене баште, пораст температуре, промене режима годишњих и сезонских падавина и већа учесталост екстремних температура, неминовно утиче на обим производње и квалитет хране, стабилност приноса и животну средину. Поред тога, како се наводи, очекују се и последице у виду смањене доступности воде, учесталих појава болести и штеточина, као и на смањење квалитета земљишта, те ће сви ови ефекти имати значајне последице за приносе, производну структуру пољопривреде, а самим тим и прехранбену сигурност и безбедност. У таквим околностима,

²⁸ Ibidem

²⁹ Rural Srbija, „Biodiverzitet, održivost, inovativnost”, op. cit.

утврђено је, неминовно нарастају ризици за приходе пољопривредних газдинстава, квалитет живота и социо-економски статус руралних домаћинстава. Зато су као оперативни циљеви који треба да помогну ефикаснијем суочавању производње хране са овим изазовом наведени: Праћење климатских промена, креирање мера адаптације и адекватних мера усмерених на смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште из пољопривредне производње; унапређење и прилагођавање технологије производње; техничка побољшања земљишта, објеката и опреме; и јачање свести о климатским променама, њеним последицама и потребама њиховог решавања. При томе, утврђено је да ће велики изазов за пољопривредну политику бити да пронађе адекватне механизме подршке техничко-технолошким решењима која спречавају или умањују ефекте климатских промена, као и да се одговори изазову потребе раста производње хране. Планира се да ће се прилагођавање пољопривреде ефектима климатских промена подстицати институционалним решењима у домену дефинисања стандарда и система перманентног праћења ефеката климатских промена, подршком научним иновацијама и дисемнацијом знања и информација из ове области. Требало би да се приликом подршке инвестицијама у сектору пољопривреде посебно уважава примена технологија са ниским последицама по животну средину и глобално загревање. У том смислу, технологије и праксе (примена агротехничких мера, сортимент, системи гајења и управљања) које доприносе смањењу утицаја глобалног загревања имаће приоритет, а иновативна решења биће посебно награђивана и подстицана.³⁰ У вези приоритетног подручја које се односи на заштиту и унапређење животне средине и очување природних ресурса, у Стратегији се наводи да је јасна стратегија управљања природним ресурсима од пресудне важности за одрживо управљање заштитом животне средине и за дугорочан и стабилан економски раст, те да одговарајући политички оквир и подстицајни програми доприносе већој одговорности и рационалној употреби природних ресурса, као и активнијем учешћу у спровођењу активности везаних за проблеме животне средине. У том смислу, истиче се да ова стратегија обраћа посебну пажњу на реформе које је неопходно спровести с циљем подстицања одрживе пољопривредне праксе (органска пољопривреда, агроеколошке мере, агрошумарство, интегрисано управљање природним ресурсима, интегрална заштита биља, плодност земљишта и др.). Стога су за реализацију овог приоритетног подручја наведени следећи оперативни циљеви: Заштита вода од негативних утицаја пољопривреде; већа примена пољопривредних пракси (примена агротехничких мера и технологије) повољних по животну средину; успостављање и промовисање система интегралне производње; унапређење

³⁰ Ibidem

органске производње, система контроле, сертификације и надзора у органској производњи; подизање свести о значају коришћења обновљивих извора енергије и производњи енергетских усева; контролисано управљање отпадом из примарне пољопривредне производње; развој и унапређење система управљања споредним производима прехранбене индустрије; очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима; и очување пејзажа, пољопривредних подручја високе природне вредности и њихових ресурса.³¹ Сугерише се да посебној групи мера (органска производња, заштита биодиверзитета, заштита вода итд.) буду одређена компензациона плаћања за пропуштену добит због бриге о животној средини, посебно за пољопривредна газдинства и подручја која имају капацитет да понуде ове производе и услуге. Стога, како се истиче, политика подршке у датом периоду требало би постепено да преузима обриси система хармонизованог са системом ЕУ у овој области, што захтева јачање капацитета администрације у домену спровођења и мониторинга агроеколошког система.³²

Националним програмом за пољопривреду за период 2018–2020. године одређују се полазишта и општи и специфични циљеви пољопривредне политике, врсте мера и динамику њиховог спровођења.³³ У тачки 4, која се односи на мере пољопривредне политике, у оквиру принципа и приступа приликом дефинисања мера, наводи се да је приликом програмирања свих наведених мера пољопривредне политике за дати период посебна пажња усмерена на одрживо управљање природним ресурсима, заштиту животне средине и очување биодиверзитета. Осим тога, у *Националном програму за рурални развој за период 2018–2020. године*, који прописује средњорочне правце развоја руралних подручја и детаљније описује начине спровођења мера руралног развоја за програмски период, наводи се да је одржива пољопривреда главна оријентација стратешког деловања пољопривредне политике. При томе, у том контексту, поштовање принципа одрживог развоја сектора пољопривреде подразумева, поред осталог, раст економске ефикасности сектора пољопривреде, базиран на техничко-технолошком напретку и иновативним производима и решењима, одговорно управљање ресурсима и њихово очување за наредне генерације, уз дугорочно боље очување биодиверзитета.³⁴ У том смислу, Национални програм за рурални развој за постизање одрживог управљања ресурсима и заштитом животне средине, што је један од циљева постављених важећом Стратегијом

³¹ Rural Srbija, „Biodiverzitet, održivost, inovativnost”, op. cit.

³² Ibidem

³³ „Национални програм за пољопривреду за период 2018–2020. године”, op. cit.

³⁴ „Национални програм руралног развоја за период 2018–2020. године”, op. cit

пољопривреде и руралног развоја Републике Србије, као мере за постизања овог циља одређује следеће подстицаје: за очување биљних генетичких ресурса; за очување животињских генетичких ресурса; за подршку агроеколошким мерама, доброј пољопривредној пракси и другим политикама заштите и очувања животне средине; за органску пољопривредну производњу; за одрживо коришћење пољопривредног земљишта – контрола ерозије земљишта; и за одрживо коришћење шумских ресурса.³⁵

Закон о пољопривреди и руралном развоју, као највиши правни акт у области пољопривреде у Републици Србији, уређује циљеве пољопривредне политике и политике руралног развоја, као и начин њиховог остваривања, Регистар пољопривредних газдинстава, евидентирање и извештавање у пољопривреди, надзор над спровођењем овог закона, правила посебног поступка спровођења и контроле ИПАРД програма, као и друга питања од значаја за развој пољопривреде.³⁶ У погледу заштите биодиверзитета од значаја су одредбе којима се уређују облици структурних подстицаја, у којима се наводи да структурни подстицаји обухватају подршку програмима који се односе на: мере руралног развоја; побољшање заштите и квалитета пољопривредног земљишта, као и друге мере. Прописано је да је једна од мера руралног развоја подстицај унапређења програма заштите животне средине и очување биодиверзитета. Осим тога, предвиђено је да се мерама побољшања заштите и квалитета пољопривредног земљишта врши побољшање физичких, хемијских и биолошких особина земљишта, док су подстицаји усмерени за заштиту земљишта противерозивне мере и мере контроле и испитивања земљишта, комасација, мелиорација, рекултивација и друге мере за заштиту земљишта. При томе, одређено је да Влада прописује за сваку буџетску годину врсте и облик подстицаја, као и обим, услове и начин остваривања права на поједине врсте и облике подстицаја и одређује кориснике подстицаја. У том смислу, *Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју* уређују се врсте подстицаја, начин коришћења подстицаја, Регистар подстицаја у пољопривреди и руралном развоју, као и услови за остваривање права на подстицаје у пољопривреди и руралном развоју.³⁷ У оквиру подстицаја за рурални развој, прописани су подстицаји за унапређење конкурентности и то за: одрживо коришћење пољопривредног земљишта; одрживо коришћење шумских ресурса; органску производњу; очување биљних и животињских генетичких ресурса; очување пољопривредних и осталих подручја високе природне вредности; подршку агроеколошким мерама, доброј пољопривредној пракси и другим политикама заштите и

³⁵ Ibidem

³⁶ „Закон о пољопривреди и руралном развоју”, op. cit.

³⁷ „Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју”, op. cit.

очувања животне средине. Законом о органској производњи уређује се производња пољопривредних и других производа методама органске производње, циљеви и начела органске производње, методе органске производње, контрола и сертификација у органској производњи, прерада, обележавање, складиштење, превоз, промет, увоз и извоз органских производа, као и друга питања од значаја за органску производњу.³⁸

У Републици Србији постоје и одговарајући подзаконски акти од значаја за очување биодиверзитета у области пољопривреде. Коришћење подстицаја за органску биљну производњу ближе је прописано Правилником којим се утврђују услови, начин и образац захтева за остваривање права на подстицаје за органску биљну производњу.³⁹ Право на ову врсту подстицаја има правно лице, предузетник и физичко лице – носилац комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, који испуњава прописане услове. При томе, прописано је да се ови подстицаји утврђују у одговарајућем износу који се увећава 550% од износа за подстицаје који се исплаћују за основне подстицаје за биљну производњу, максимално 520.000 динара за дату годину. За органску сточарску производњу коришћење подстицаја је уређено Правилником којим се ближе прописују врсте ових подстицаја, услови, начин остваривања права на подстицаје и обрасци захтева.⁴⁰ Као и за органску биљну производњу, право на подстицаје за ове подстицаје остварује правно лице, предузетник и физичко лице – носилац комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, које испуњава прописане услове. Ови подстицаји утврђују се у одговарајућем износу по врсти поједине мере који се увећава 40% од износа за подстицаје који се за исту врсту мере исплаћују у складу са одговарајућим посебним прописом. Подзаконским прописом о подстицајима за очување биљних генетичких ресурса ближе се прописују врсте ових подстицаја, услови, начин остваривања права на подстицаје и образац захтева.⁴¹ Ови подстицаји обухватају подршку програмима који се односе на одрживи рурални развој који се спроводи с циљем унапређења заштите животне средине, и то за следеће програме: за очување и одржавање националне *ex situ* (ван места гајења) колекције у семену; за очување и одрживо коришћење биљних генетичких ресурса; за реализацију посебних пројеката у области очувања биљних генетичких ресурса. Подстицај се даје само за прописане трошкове и активности и то до 2.000.000 динара на годишњем нивоу. Прописом о подстицајима за очување животињских

³⁸ „Закон о органској производњи”, *op. cit.*; Види: Milovan Veličković, „Biodiverzitet i organska poljoprivreda”, *Acta agriculturae Serbica*, vol. 21, br. 42, str. 123–134;

³⁹ „Правилник о коришћењу подстицаја за органску биљну производњу”, *op. cit.*

⁴⁰ „Правилник о коришћењу подстицаја за органску сточарску производњу”, *op. cit.*

⁴¹ „Правилник о подстицајима за очување биљних генетичких ресурса”, *op. cit.*

генетичких ресурса прописани су врсте ових подстицаја, услови, начин остваривања и образац захтева.⁴² При томе, под животињским генетичким ресурсима, подразумевају се само прописане врсте и расе, односно сојеви, док корисник ових подстицаја може бити физичко лице – носилац комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, правно лице и предузетник, уз испуњеност услова. По овом основу, може се остварити подстицај до 3.000.000 динара. Подзаконским актима о органској производњи уређена су питања о документацији која се доставља овлашћеној контролној организацији ради издавања потврде и о условима и начину продаје органских производа, затим о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње, као и списак овлашћених организација за обављање послова контроле и сертификације у органској производњи за 2022. годину.⁴³

5) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

ЕУ Стратегија за заштиту биодиверзитета 2030 ступила је на снагу даном доношења од стране Европске комисије, односно 20. 5. 2020. године, са датим роком важења до 2030. године.

6) ИЗВОРИ

Balmford, Andrew et al., "Economic Reasons for Conserving Wild Nature", *Science*, Vol 297, Issue 5583, pp. 950–953.

Cameron Hepburn, "Will COVID-19 fiscal recovery packages accelerate or retard progress on climate change?", *Smith School Working Paper* 20-02, <https://www.smithschool.ox.ac.uk/publications/wpapers/workingpaper20-02.pdf>, 10. 3. 2022.

EUR-Lex: Document 52020DC0380.

Haas, G., Stanje i okvir agrobiodiverziteta useva u EU – zaključak i perspektive za Srbiju. Zbornik radova, *Organska proizvodnja i biodiverzitet, i otvoreni dani biodiverziteta*, Institut Tamiš Pančevo, Pančevo, str. 9–25, 2012.

⁴² „Правилник о подстицајима за очување животињских генетичких ресурса”, оп. cit.

⁴³ „Правилник о документацији која се доставља овлашћеној контролној организацији ради издавања потврде, као и о условима и начину продаје органских производа”, оп. cit.; „Правилник о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње”, оп. cit.; „Списак овлашћених организација за обављање послова контроле и сертификације у органској производњи за 2022. годину”, оп. cit. Види: Srđan Šeremešić i ost., „Organska poljoprivreda u službi biodiverziteta i zdravlja”, *Letopis naučnih radova*, Vol. 41, No 2, 51–60. Види: Haas, G., 2012. Stanje i okvir agrobiodiverziteta useva u EU –zaključak i perspektive za Srbiju. Zbornik radova, *Organska proizvodnja i biodiverzitet, i otvoreni dani biodiverziteta*, Institut Tamiš Pančevo, Pančevo, str. 9–25. Види: Nicolas Lampkin, *Organic Farming*, Farming Press, UK, 1999.

Lampkin, Nicolas, Organic Farming, Farming Press, UK, 1999.

Veličković, Milovan, „Biodiverzitet i organska poljoprivreda”, *Acta agriculturae Serbica*, vol. 21, br. 42, str. 123–134.

Šeremešić, Srđan i ost., „Organska poljoprivreda u službi biodiverziteta i zdravlja”, *Letopis naučnih radova*, Vol. 41, No 2, str. 51–60.

7) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Домаћи стратешки акти у области пољопривреде, као и најважнији прописи у погледу заштите биодиверзитета, у највећем делу су већ усклађени са ЕУ Стратегијом за заштиту биодиверзитета 2030. Иако период примене нашег највишег стратешког акта у области пољопривреде и руралног развоја касни за овим европским планом у овој области за око пет година, јер су и ранији европски стратешки документи, као и прописи са којима су усклађени одговарајући домаћи акти, прогресивно прихватили принципе заштите животне средине а смањивали важност интензивне пољопривредне производње. Наиме, у том смислу је увођење обавезе законодавца да све мере аграрне политике усклади са захтевима заштите животне средине и биодиверзитета, затим уношење заштите животне средине у циљеве пољопривреде, давање подстицаја органској производњи, очувању генетичких ресурса, одрживом коришћењу пољопривредног земљишта и сл. Међутим, домаће законодавство у области пољопривреде и руралног развоја у погледу заштите биодиверзитета није у сагласности са Стратегијом за заштиту биодиверзитета 2030 у делу који се генерално односи на смањење пољопривредне производње, тако што би се у датом периоду смањила укупна површина пољопривредног земљишта за 10 одсто, које би се вратило природи, односно непољопривредним садржајима, док би се истовремено површине под органском производњом повећале до 25 одсто од укупног пољопривредног земљишта. Такође, према овој стратегији, потребно је смањити потрошњу минералних ђубрива за око 20 одсто а садржај минералних материја у пољопривредном земљишту за око 50 одсто. Може се очекивати да ће ови циљеви ЕУ Стратегије за заштиту биодиверзитета 2030 бити унети у наш најважнији стратешки документ о развоју пољопривреде и руралног развоја у наредном периоду, односно након истека важења актуелне стратегије у овој области, дакле од 2025. године, да би у нашој земљи, односно важећим прописима као и у пракси, евентуално били достигнути до 2035. године.

AGRICULTURE OF THE REPUBLIC OF SERBIA IN THE LIGHT OF THE EU BIODIVERSITY STRATEGY FOR 2030

Summary: The purpose of this article is to determine the impact of the EU Biodiversity Strategy for 2030 on agriculture in the Republic of Serbia, both in the normative sense and in the sense of the direction of further development of domestic agriculture. The methods used in this paper are the formal-legal method, the comparative method, the text analysis method, and the statistical methods. After introductory considerations, the section related to the EU Biodiversity Strategy for 2030 analyses issues that are most important for agriculture in the European Union and also indirectly for our agriculture: protection and restoration of nature in the EU; strengthening the EU legal framework for nature restoration; return of nature to agricultural land; support of agroforestry, etc. In the part that refers to the importance of the mentioned European legislation for our country, the Strategy of Agriculture and Rural Development of the Republic of Serbia for the period 2014–2024 is analysed as a basic strategic document in the field of agriculture. This document, among other things, regulates the issue of biodiversity protection as well as two appropriate medium-term programs. Also, in this part, the relevant provisions of three valid relevant laws and several bylaws are analysed. The conclusion states that domestic strategic acts in the field of agriculture, as well as the most important regulations, are already harmonized with the EU Biodiversity Strategy for 2030 for the most part, although the period of implementation of our highest strategic act in the field of agriculture is delayed by about five years. European strategic documents, as well as regulations, with which the relevant domestic acts were harmonized, progressively accepted the principles of environmental protection and reduced the importance of intensive agricultural production. In that sense, it means the legislator's obligation to harmonise all agricultural policy measures with the requirements of environmental protection and biodiversity, and then introducing environmental protection into agricultural goals, supporting organic production, conservation of genetic resources, sustainable use of agricultural land, etc. However, domestic legislation in the field of agriculture and rural development regarding the protection of biodiversity is not in line with the EU Biodiversity Strategy for 2030 in the part that generally refers to the reduction of agricultural production by reducing the total agricultural land area by 10 percent, which would return to nature, i.e., non-agricultural contents. At the same time, the areas under organic production would increase up to 25 percent of the total agricultural land. Also, according to this strategy, it is necessary to reduce the consumption of pesticides by 20 percent and the content of chemical substances in the soil by 50 percent. It can be expected that these goals of the EU Biodiversity Strategy for 2030 will be implemented in our most important strategic document on agricultural and rural development in the upcoming period, that is, after the expiration of the current strategy from 2025. In other words, the relevant regulations will eventually be carried out by 2035.

Key words: Agriculture, biodiversity, ecology, organic production, environmental protection.